

התייחסות עמותת ויקימדיה ישראל והתנועה לזכויות דיגיטליות לבקשה לקבלת מידע – הקמת מאגר חקיקה על-ידי הכנסת

שלום רב,

ביום 17/03/2010 פרסמה הכנסת בקשה לקבלת מידע (להלן, ה-RFI) לקראת הקמתו של מאגר חקיקה חופשי לשימוש הציבור. אנו מברכים על החלטת הכנסת לטפל במחדל מתמשך של למעלה מ-60 שנה, ולפעול למען הפיכתה של מדינת ישראל למדינת חוק בה החוק נגיש לכל אזרחיה.

להלן התייחסות עמותת ויקימדיה ישראל והתנועה לזכויות דיגיטליות ל-RFI.

מבוא

מדינת ישראל היא מדינת חוק. כדי לקיים שלטון חוק, האזרח הפשוט נדרש לדעת את החוק – כי לא ניתן לקיים את החוק ללא ידיעתו. תנאי בסיסי לידיעת החוק הוא פרסום נוסח החוק. אולם עד היום דרישת הפומביות התמלאה באופן פורמלי גרידה – ב"רשומות" מפורסם נוסח החוק הראשוני ואוסף התיקונים שהוחלו על החוק לאורך השנים – ולכן מתוך ה"פרסומים הרשמיים" לא ניתן לדעת את הנוסח המשולב של החוק על רבדיו.

באוגוסט 2004 הושק אתר ויקיטקסט העברי (<http://he.wikisource.org/wiki>), ואחד המיזמים הראשונים שמצאו בו בית הוא פרויקט החקיקה הישראלית, שמטרתו הקמת מאגר חקיקה חופשי לטובת כלל הציבור¹. בעת הקמת המאגר לא היה בנמצא מאגר חקיקה חופשי לשימוש הציבור, ומנהלי המיזם נאלצו "לקחת את החוק לידיים" כדבריהם, ולמלא באופן חלקי את החסר באמצעות פרסום נוסחי החוק המעודכנים על שינוייהם ורבידיהם. מראש, מנהלי הפרויקט הגדירו אותו כפרויקט זמני עד שהרשות המחוקקת תחל למלא את תפקידה ותפרסם את נוסחי החוק באתר ממשלתי יעודי. לכן, בשם מנהלי המיזם, אנו שמחים לדעת כי בעתיד הנראה לעין מיזם זה ייתתר.

זכות יוצרים בנוסחי החוק ובמידע נוסף

בסעיף 8(א) של ה-RFI, תחת הכותרת "זכויות יוצרים וזכויות אחרות", נרמז כי ייתכן ועומדות לספקי המידע זכויות יוצרים בנוסח החוק המשולב (ה"מידע"):

מו"לים וחברות המספקים שירותי ערך מוסף מתבקשים לציין האם לשיטתם קיימות בידהן זכויות יוצרים כלשהן במידע (לרבות חלקים ממנו) ו/או בתוכנה או במרכיבים אחרים של השירות.

לשיטתנו אין לאף גורם זכות יוצרים בחוק על רבדיו, גם אם השקיע מאמץ וזמן בהרכבת החוק המשולב מתוך נוסחי הרשומות. זאת ועוד, אין כל זכות יוצרים על שירותי ערך-מוסף בהם לא מושקעת מחשבה יצירתית.

סעיף 6 לחוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007, קובע כי "לא תהא זכות יוצרים בחוקים, בתקנות, בדברי הכנסת ובהחלטות שיפוטיות של בית משפט או של כל רשות שלטונית המפעילה סמכות שפיטה על פי דין". סעיף 4 לחוק קובע שתנאי הכרחי לקיומה של זכות יוצרים הוא "מקוריות". בע"א 2790/93 Eisenman נ' קימרון² נקבע כי "המקוריות היא העיקר, ולא די בהשקעה של מאמץ, של זמן או של כישרון כדי להצדיק הגנת זכות יוצרים". עוד נקבע בפסיקה כי אין זכות יוצרים על "מידע" לבדו.

ספקי המידע יכולים לטעון כי הרכבת ה"נוסח המשולב" של החוק מהווה "לקט", ולכן קיימת בו זכות יוצרים. תהליך ההרכבה של החוק המשולב מתוך אוסף השינויים שהתפרסמו ברשומות הוא תהליך ללא מקום לשיקול דעת ויצירתיות, ולכן גם אם התהליך דורש מאמץ, אין כל זכות יוצרים בחוק המשולב.

מעבר לכך, יש לבחון האם קיימת זכות יוצרים על שירותי ערך מוסף שונים בהתאם לעיקרון המקוריות, ושירותי ערך מוסף שאינם כולל מידה כלשהי של מקוריות אינו זכאי להגנת זכות יוצרים. בהתאם לעיקרון זה, על שירותי הערך המוסף המוזכרים בסעיף 4(ו), למעט קישורים למאמרים, כתבות ופסיקה³, אין זכות יוצרים.

על-כן נבקש כי טענות עפ"י סעיף 8 בדבר זכויות קנייניות במידע ובשירותי הערך-מוסף יבחנו בפרספקטיבה של חוק זכות יוצרים, וכי במסגרת הסכמים עם ספקי מידע לא יינתנו זכויות קנייניות שאין המקום לתיתן.

1 פרויקט החקיקה הישראלית בוויקיטקסט – ספר החוקים של מדינת ישראל <http://he.wikisource.org/wiki>
אודות הפרויקט – ויקיטקסט:מאמרים לציבור/ספר החוקים של מדינת ישראל <http://he.wikisource.org/wiki>

2 פורסם פ"ד נד(3) 817, http://www.nevo.co.il/Psika_word/elyon/9302790.doc

3 בחירת האזכורים למאמרים, כתבות ופסקי-דין דורשת מחשבה מקורית וייתכן שקיימת בה זכות יוצרים.

התנועה לזכויות דיגיטליות

Digital Rights Movement

זכויות הסקטור הפרטי לעומת זכויות הציבור

בסעיף 3 של בקשת ה-RFI נכתב כך :

מטרת הכנסת היא לאפשר לציבור שימוש חופשי בנוסח החוקים, תוך שמירת זכויותיו, ככל שאפשר, של הסקטור הפרטי שפיתח שירותי ערך מוסף על בסיס נוסח החקיקה.

קיימים שירותים בסיסיים שהמדינה צריכה לספק לציבור ללא קשר לשאלה האם יש גופים פרטיים מספקים את אותו השירות בתשלום. למשל, רשות המסים מפיצה הנחיות איך למלא דו"חות מס על-אף שיועצי-מס פרטיים מספקים את אותו השירות בתשלום. באותה מידה, גישה לנוסח מלא, מעודכן וברור של החקיקה על רבדיה הוא שירות שהמדינה חייבת לספק לאזרחיה.

נוסח החוק המשולב על רבדיו אינו מוגן בזכות יוצרים, וכך גם רוב שירותי הערך-מוסף. אמנם, ייתכן כי ספקי המידע פיתחו שירותי ערך-מוסף מסוג זה או אחר, וייתכן כי הם גובים כסף על שירותים אלו, אולם לדעתנו אין בכך להקנות לספקי המידע זכויות שאינן מוקנות להן במסגרת החוק. גם אם יש לספקי המידע זכויות על חלקים מהמידע, לטעמנו מאגר החקיקה החופשי מהווה שירות שעל המדינה לספק לציבור באופן חופשי וללא הגבלה.

נוסח סעיף 3 פותח פתח להגבלת השימוש המאגר, בין אם באמצעות תנאי השימוש ובין אם באמצעות מערכות ניהול זכויות דיגיטליות (DRM) (וראה סעיף 6(ד) ל-RFI). לדעתנו, מכיוון שחוק זכות יוצרים לא מגן על המידע, לא יהיה כל תוקף חוקי להגבלות באמצעות הסכמי שימוש, ולא יהיה ניתן לאסור על עקיפת מערכות DRM אם אלו יגנו על מידע שאין עליו זכויות.

שירותי ערך מוסף נוספים

מניסיון פרויקט החקיקה הישראלית בוויקיטקסט, אנו מעוניינים להציע כי מאגר החקיקה, לכשיוקם, יכלול שירותי ערך-מוסף הבאים :

קישורים פנימיים – מעבר למוצע בסעיף 4(ו)3, מוצע כל הפנייה פנימית בחוק לפרק, סימן, סעיף וכדומה בחוק, תכלול קישור פנימי מתאים. מוצע כי יתווסף תוכן עניינים לניווט מהיר לפרקי החוק.

קישור לתקנות – אם סעיף כלשהו בחוק מוסדר ע"י תקנות או מוזכר בילקוט הפרסומים, מוצע כי תתווסף הערה בדבר התקנות הרלוונטיות או הפרסום בילקוט הפרסומים, עם קישור מתאים.

נוסח היסטורי – החוק הוא טקסט דינמי, ולעתים רבות האזרח מעוניין לקרוא את נוסח החוק כפי שהיה בתוקף בעבר. לכן מוצע כי מאגר החקיקה יכלול נוסחים ישנים של החוקים עם ציון התקופה בה היו בתוקף.

דברי הסבר ומידע נוסף – מוצע להוסיף לדברי חקיקה חומר רקע הנוגע להליך החקיקה: דברי ההסבר לחוק, פרוטוקולים של הדיונים בוועדות הכנסת ובמליאה, סקירות שהכין מרכז המחקרים והמידע של הכנסת, חוות-דעת משפטיות רשמיות וכן הלאה.

סיכום

עמותת ויקימדיה ישראל והתנועה לזכויות דיגיטליות מברכות על החלטת כנסת ישראל להקים מאגר חקיקה מסודר לתועלת הציבור. אולם תהליך ההקמה, כפי שבא לביטוי ב-RFI, עלול להביא למתן זכויות קנייניות ואחרות במידע שעל-פי חוק אין עליו זכות יוצרים. לכן נבקש כי בהקמת מאגר החקיקה יושם דגש על שמירת זכויות הציבור, שלא יצא שכרנו בהפסדנו.

בברכה,

צבי דביר

התנועה לזכויות דיגיטליות

zvi@privacy.site.co.il

בברכה,

שי יקיר

עמותת ויקימדיה ישראל

mail@wikimedia.org.il

— — —

התנועה לזכויות דיגיטליות היא תנועה העוסקת בהגנה ובקידום זכויות פרט וקהילה בעידן הדיגיטלי. התנועה עוסקת בהגנה על הזכות לפרטיות, חופש הביטוי, הזכות לשוויון, זכויות צרכניות וכדומה, ומתייחסת לפגיעות אפשריות בזכויות אלה על-ידי טכנולוגיות המידע. בתנועה חברים מומחים מתחומים שונים, בעלי הבנה והכרה בכוחה הכפול של הטכנולוגיה לקדם מצד אחד זכויות פרט וקהילה ולפגוע בהן מצד שני. התנועה שמה לעצמה כמטרה להוות מוקד-ידע בנקודות ההשקה בין הטכנולוגיה וזכויות הפרט והקהילה, ולקדם במסגרת פעולתה.